

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Det är fortfarande högsommar och ovanligt torrt i markerna när jag skriver dessa rader. På Lilla Björka pågår årets sommarutställning "Stickat" för fullt och det har blivit en stor succé. Tanken på att hösten närmar sig känns just nu avlägsen, men samtidigt ser jag med spänning fram emot vårt seminarium i september då vi kommer att behandla ett högaktuellt ämne – mat.

Årets **Väckarklocka 2013** tilldelas nämligen journalisten och författaren *Mats-Eric Nilsson*. Som vanligt sker utdelningen av priset under vår höst-helg den 14-15 september på S:t Sigfrids folkhögskola. Mats-Eric Nilsson har givit ut flera böcker som bla visar på fusket med maten. *Den hemlige kocken* och *Äkta vara* är några av titlarna. Hans senaste bok heter *Saltad nota* och kommer att ges ut i mitten av augusti.

Rubriken på seminariet är "Från jord till bord". Föreläsarna kommer att bjuda på olika aspekter av mat och odling. En av dagarna har vi helt och hållet vikt åt Linnés Råshult. Programmet för seminariet och anmälningsblankett får ni med det här utskicket av Bergsluft.

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Elin Wägner-dagen 2013

firades traditionsenligt i Bergs bygdegård den 25 maj. *Solveig Hammarbäck* föreläste och visade bilder från sina tjugo år med Elin Wägner. Berättelsen om hur man lyckades förvärva Lilla Björka i början av 1990-talet är verkligen värd att lyfta fram. Solveig, som har varit sekreterare i Sällskapet och nu senast i Stiftelsen, avtackades därefter för sin viktiga insats.

Efter föredraget serverades kaffe och ostkaka, som Anette Björnson som vanligt hade bakat. Stort tack till Anette!

Vid årsmötet omvaldes *Ann-Margreth Willebrand* till ordförande. *Monica Grügiel*, till vardags lärare på S:t Sigfrids folkhögskola efterträdde Eva Valente, som avgick ur styrelsen. Som revisorer valdes *Kerstin Axén Kraag* och *Marita Holmqvist*

och *Börje Svensson* (suppleant). Till valberedning omvaldes *Marianne Enge Swartz* och *Birgitta Hansson* samt nyval av *Solveig Hammarbäck*.

Vid det konstituerande mötet valdes *Eva Christiansson* till kassör och *Peter Forsgren* till sekreterare. *Ann-Christin Gunnarsson* är ansvarig för vårt deltagande i bokmässan i Göteborg. *Katarina Nordlund*, *Britt Mossberg*, *Björn Theorin* och *Ann-Margreth Willebrand* ansvarar för S:t Sigfrid-dagarna. *Margit Forsström* och *Eva Persson* håller i samarbetet med Stiftelsen. *Marianne Enge Swartz* är ansvarig tillsammans med styrelsen för hemsidan samt adjungerades som redaktör för Bergsluft och Sällskapets småskrifter. *Marianne* valdes också att tillsammans med *Eva Persson* och *Monica Grügiel* vara bokansvariga på Lilla Björka./AMW

Sommaren på Lilla Björka

Växjö kulturnämnds ordförande *Lena Wibroe* invigde sommarens utställning på Lilla Björka genom att sticka!

Stickat – från mössor, tummar och hälar till fred, konst och politik.

Elin Wägner hade sinne för skönheten i det vardagliga och ömmade för att gamla hantverk skulle överleva. När hon bodde på Lilla Björka samlade hon byns kvinnor till yste. Hon beställde dukar hos de duktiga väverskorna i Bjursjö och kopplade själv gärna av vid knyppeldynan eller spinnrocken.

I ett kåseri från 1929 ur *Korpungen och jag* förklarar hon, på förfrågan från "husassistenten", att prostinnans gamla förkläde skulle hänga framme "tills Lisa i fattigstugans pelargonier har slagit ut. Svaret var inte alldeles så meningslöst som det lät. Mormors gamla rödblåvita konstvävnadsförkläde, genom sextio års tvättar utsökt patinerat, höjde upp rummets blekhet, samlade, lyfte och förklarade färgen på väggarna. Medan jag väntade på pelargonier, som gamla Lisa drar upp åt mig varje år, var förklädet en tillflykt i min blomlösa sängkammare."

Elin Wägner bygger stilleben av det vardagliga och finner utvägar för konstnärsdrift och skönhetslängtan för "det väcker inget uppseende /.../ när kudden Kerstin makas ihop med min stora stickning som upptar och för dess färg vidare. Vem tänker på om den vita fruktskålen kommer fram, då det är äppelblom i i lermuggen och vem anar att denna mugg får leva, fast den är spräckt, emedan dess färg går ihop med lampskärmens och dess enkla blå dekor repeterar den väggens milda blå färg, som är den oföränderliga fond mot vilken alla mina natures mortes avteckna sig? Inte behöver jag heller tala om, varför jag envisas att låta de oätliga apelsinerna stå inne så länge som kabbelöken håller sig frisk, eller varför jag tar fram en röd duk åt blålockorna eller röda servettband åt tomaterna och måste ha läskpapper i färg med soffan."

Det var för att hedra Elin Wagners uppskattning av handens arbete och hjärtats längtan efter skönhet som Stiftelsen Elin Wagners Lilla Björka inbjöd till sommarens utställning där de många besökarna kunde förundras över ett stickat kök – en del av ett konstprojekt som tidigare visats på Arkitekturmuseet i Stockholm, tröjor med deviser, "rebellstickning" i trädgården (bl.a. en instickad skottkärva) och mycket annat.

I skrivarstugan visades foton från Cirkus Cirkörs vackra föreställning "Knitting peace" och i kyrkstallet samsade stämningsfulla foton av Emma Krantz med Broderiakademiens små kort med broderade tanter.

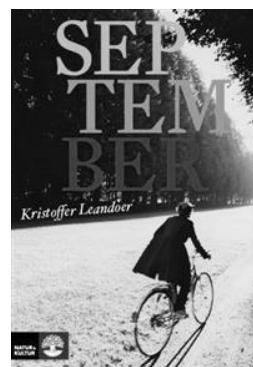
Onsdagskvällar kunde vi följa ullets väg till den stickade tröjan genom att nio spinnrockar kom med sina spinnrockar och slog sig ner i kyrkstallet

och visade sitt handlag med olika sorters ull. Vi fick också prova på att karda ull, inte så lätt som det såg ut, och lärde oss "Magic Loop" under stickkvällen. / mes

September

En onsdagskväll gästades kyrkstallet av författaren *Kristoffer Leandoer* som nyligen kommit ut med en roman om sin mamma, död vid 42 års ålder när han själv bara var 16 år och äldst av tre syskon. Han berättade lågmält om sin väg till att skriva denna bok och hur – under resans gång – minnen väcktes till liv.

Jag sträckläste boken som väckte många tankar och kände så väl igen mig i tiden fast jag föddes ett par år senare än Kristoffers mamma. En fin bok för en läsecirkel för där finns mycket att diskutera och minnas. / mes

Värdinnor på Lilla Björka

I augustinumret av *Bergsluft* 2012 fanns en efterlysning: guider/värdar/värdinnor behövdes till Lilla Björka. Beskrivningen av arbetsuppgifterna lockade och jag anmälde mitt intresse. Till min stora glädje har jag i sommar fått vara på Lilla Björka en vecka. Att få berätta om EW och hennes hem för intresserade besökare har varit givande. Dessutom kommer jag särskilt att minnas långa sköna kvällar på verandan med god mat och givande samtal med min "sällskapsdam".

Tack för härliga dagar! /Kerstin Lundin

Jag har haft förmånen att några dagar springa mellan Elin Wagners bokhyllor på Lilla Björka, vilket jag trivts väldigt bra med. Detta i egenskap av sällskapsdam u.p.a. till Kerstin. Har även njutit av stickutställningens humoristiska installationer. Toppen! / Carin Marklin

Sommarens andra värdar var *Gertrud Markenroth*, *Nina Frogneborn* med pojkvännen *Daniel Nilsson* (landskapsarkitekt som slog ängen framför huset med lie), *Sonja Strömkvist Blycker* (som ställde ut knoppar förra året) och *Ingrid Brånvall*.

Elin Wägner som staty

En vacker vårdag besökte jag skulptören *Rune Rydélius* i hans ateljé, en gammal skola på landet inte långt från Enköping. Han har förstorat Siri Derkerts 20 cm höga skulptur av Elin Wägner när hon håller tal genom ett intrikat system av mät-punkter och sin egen konstnärliga blick – men än är statyn långt ifrån färdig. På bilden står den på ett podium och tornar upp sig över Rune! Den gjutna skulpturen kommer att bli ca 150 cm hög och ska stå på en sockel av granit. Vi hoppas på en plats på eller i närheten av Odenplan, där det fortfarande är byggplats för citybanan. **Invigning planeras till 17 maj 2014** då det också blir årsmöte och seminarium tillsammans med Selma Lagerlöf-sällskapet på Börssalen i Stockholm./mes

Elin i Karolinas bibliotek

I en lägenhet på Fleminggatan 30 i Stockholm står ett privatbibliotek uppställt i två sparsamt upplysta rum mot gatan i söder. Det genomgående ålderdomliga möblemanget med tonvikt på mörka träslag är i huvudsak från decennierna kring förra sekelskiftet. De fem bokhyllorna är enkla och flärd-fria och kompletteras av ett par bastanta bokskåp med glasdörrar. Papperstapeterna i dämpade färger och diskreta mönster har knappast bytts sedan mellankrigstiden och detsamma gäller förmodligen eluttagen i svart bakelit – känslan av tidsresa är påtaglig.

Intrycket av svunnen tid förstärks när man närmar sig bokhyllorna och granskar deras inne-

håll, som domineras av litteratur från samma tid som möblerna, 1800-talets sista och 1900-talets första decennier. De nyaste böckerna är från 1948 och det ligger därför nära till hands att anta att bibliotekets ägare gick ur tiden någon gång kring detta år.

På det hela taget är det tydligt att detta inte är någon boksamling med bibliofila ambitioner. Istället märks de många snedlästa och slitna volymerna med lösa omslag och söndriga häftningar – dessa böcker har lästs, kanske både en och två gånger. Ungefär tredjedel är skönlitteratur. En tämligen allmän bild av ett liberalt präglat borgarhem från tidigt 1900-tal framträder; litteraturen om kvinnofrågor antyder dessutom en kvinnlig ägare.

Lägenheten och biblioteket tillhörde läkaren Karolina Widerström (1856–1949), den första kvinnan i Sverige som verkade inom yrket. Till Fleminggatan 30 flyttade hon efter sin pensionering 1924, hon delade den med Maria Aspman (1865–1944), rektor för Stockholms stads högre folkskola för kvinnlig utbildning. Lägenheten förvaltas nu av Kvinnliga akademiker, meningen är att den ska bevaras som när Karolina och hennes väninna bodde där.

Som kvinnlig pionjär i läkaryrket blev Karolina Widerström naturligt nog också en del av den tidiga svenska kvinnorörelsen och under sin långa levnad lärde hon känna många av dess förgrundsgestalter. Widerströms privata, politiska och yrkesmässiga bekantskapskrets återspeglas på ett intressant sätt i hennes boksamling.

Widerströms intresse för kväkarreligionen med dess betoning på pacifism och jämlikhet fanns även hos en annan av den svenska kvinnorörelsens centralgestalter, Elin Wägner (1882-1949), som var nära vän till Emilia Fogelklou. Wägner verkar däremot inte ha hört till Widerströms närmare vänskrets då inga dedikationer från henne finns i den sistnämndas bibliotek. Hyllorna innehåller ändå en mängd av Wägners böcker, bland annat ett sönderläst exemplar av genombrottsromanen *Norrullsligan: Elisabeths krönika* (1908).

Framför allt finns här *Väckarklocka* (1941), vars visionärt feministiska budskap fick den åldrade Karolina Widerström att 1942 skriva till författaren: "Vilket kolossalt arbete där är nedlagt, vilken forskning, vilket aktpågivande och deltagande i strömningar och verksamhet under långliga tider. Sådana ljusstrimmor som din bok föder strålar av hopp att mänskligheten kanske kan räddas!"

Ett annat arbete av Elin Wägner i biblioteket är romanen *Helga Wisbeck* (1913) där huvudpersonen är en kvinnlig läkare som avstår från man och barn för att koncentrera sig på yrkeskarriären. I

Sammanhanget ligger det förstås nära till hands att tro att den fiktiva karaktären modellerats efter Karolina Widerström, men förebilderna fanns istället i hennes yngre läkarkollegor Alma Sundquist (1872-1940) och Ada Nilsson (1872-1964). Den senare hyste stor respekt för Karolina Widerström sedan reglementeringsdebatten och specialiserade sig även hon på gynekologi efter sin examen från Karolinska institutet 1900.

Ada Nilsson blev efterhand känd som en färgstark och socialt engagerad läkare med patienter både i Söders fattigkvarter och bland dåtidens mest kända kulturpersoner, bland annat Selma Lagerlöf och Albert Engström.

Elin Wägner konstaterade senare: "Om jag hade kunnat göra Helga Wisbeck sådan som Ada Nilsson var, då hade det nog inte blivit en så tråkig bok."

Olof Kåhrström, utdrag ur "Böcker och dedikationer ur Karolina Widerströms bibliotek" i *Liv och vänskap 2011, Biblis 52*

Glada vinnare

Tre vinnare i dragningen bland medlemmar som betalat in medlemsavgiften före 1 juli får var sitt exemplar av antologin "Det första fotstegets moder" (2009): *Klara Bendz*, *Hägersten*, *Inger Stensson-Hagman*, *Tumba*, och *Lena Wierup*, Åhus. Böckerna kommer med posten. Grattis!

Selma skriver till Elin

Sällskapet har fått ett antal brevkort och brev av **Brita Helander Hörnlund**. Brevet som återges är handskrivet på lila dubbelvikt papper, men Selma skrev bara på ytterbladen. Den Landquistska recensionen gäller antagligen *Liljecronas hem*, som kom ut 1911.

Mårbacka, Östra Ämtervik
24.12.1911

Kära Fru Wägner Landquist

Det var för galet att jag inte fick ert brev i Tyskland i så fall hade jag kanske kunnat få en novell klar till januarinumret.

När jag nu äntligen fick ert brev var jag åter borta från hemmet och sjuk därtill, så att jag kunde inte arbeta. Nu är det jul, och jag har huset här fullt av främmande, dessutom skall väl tidningen gå i press. Ni får säga mig, om Ni vill ha något bidrag längre fram under jubileumsåret kanske till julnumret?

Ja, jag får säga, att jag var mycket glad åt den Landquistska recensionen. Halsa och tacka!

God jul önskar Er tillgivna
Selma Lagerlöf

Sällskapsliv till sjöss

Kryssningar där författare presenterar sina verk har länge varit populära men sedan några år finns också kryssningar för döda författare! År 2010 – när boken *Pennskaftet* fyllde 100 år – var Elin Wägner-sällskapet med. Marianne Enge Swartz presenterade då *Pennskaftet* i Anita Königs gestalt.

Den 3 november avgår Viking Cinderella från Stadsgården i Stockholm kl 18.00 och återkommer dagen efter kl 15.30. Under resan får resenärerna träffa Nils Ferlin, Laura Fitinghoff (som skrev *Barnen från Frostmofjället*), Werner Aspenström, Per-Anders Fogelström, Hugo Alfvén, Britt G Hallqvist och Tage Danielsson. Arrangör är Dels (De litterära sällskapens samarbetsnämnd). Omnia Resor organiserar resan. Pris 1645 kr i dubbelhytt inklusive smörgåsbord, frukostbuffé och samtliga föreställningar.

För detaljerat program, info och bokning ring 021 12 90 90 eller www.omnioresor.se.

Tack

till medlemmar i familjen Olof-Ors som, med anledning av Anita Olof-Ors 75-årsdag den 8 juli, skänkt bidrag till statyn. Vi tackar och gratulerar Anita, mångårig och aktiv medlem i Elin Wägner-sällskapet. Genom sina föreläsningar har hon gjort Elin Wägner känd i Norberg med omnejd. Anita har också varit en uppskattad värdinna på Lilla Björka tre gånger.

Skicka bidrag till nästa Bergsluft före 1/11 2013
Elin Wägner-sällskapet. Bg 645-0126
Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 08 30 69 07, mes@comhem.se

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 0470 711675, amwillebrand@hotmail.com